

GLETSCHERS IN HET NOORDEN.

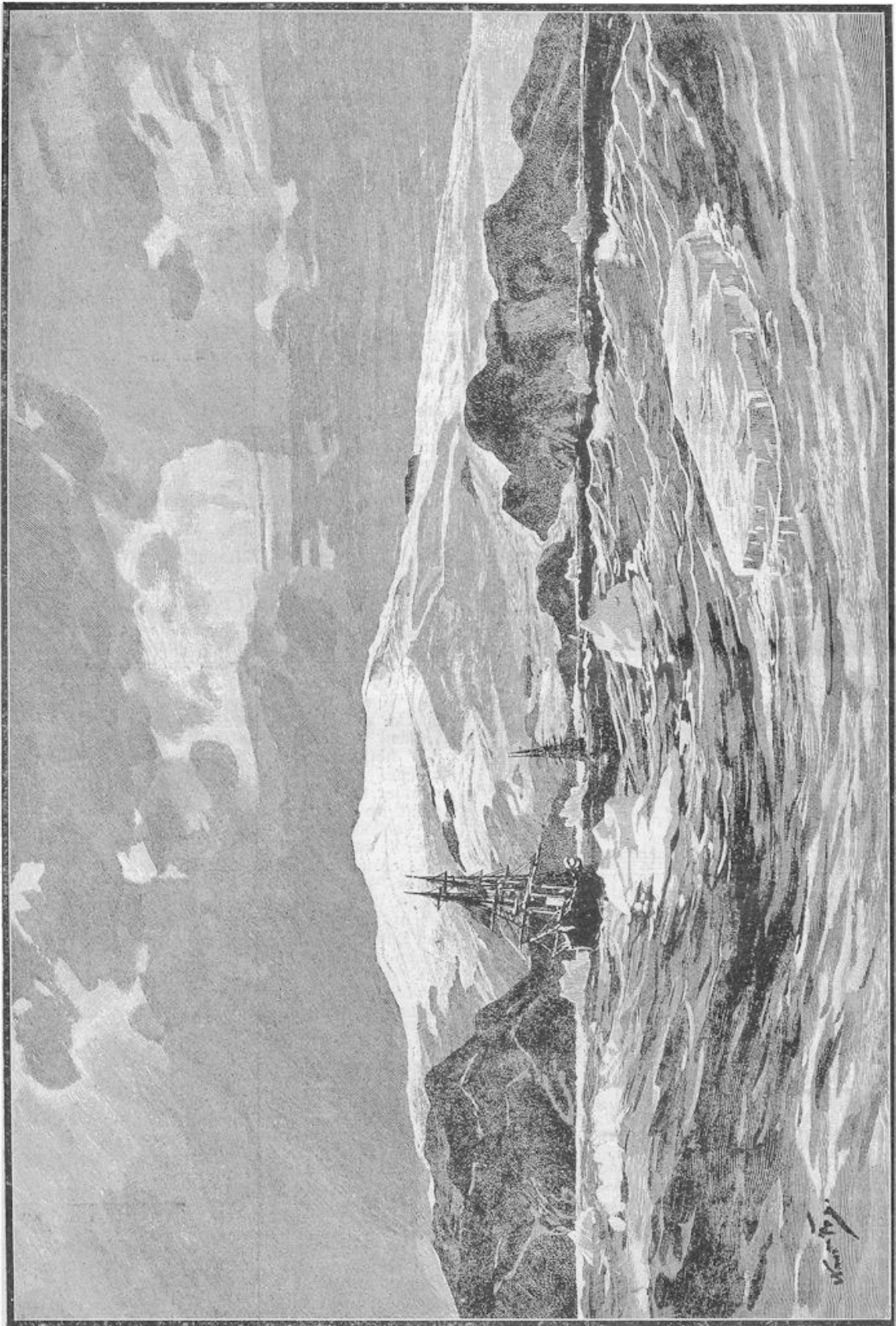
Tot de meest belangrijke verschijnselen, die zich op het gebied der natuurkundige aardrijkskunde voordoen, mag voorzeker de gletschervorming gerekend worden. Zonnearmte en zoete winden doen ook in de hoogste Alpenstreken de eeuwige sneeuw aan de buitenste zijde smelten. Het daardoor gevormde water baant zich een weg naar beneden, doch befrist in de koude, diepe sneeuwlagen daar beneden, en vormt dan die korrelige ijsneeuw, die de Zwitsers „Firn” (oude, vroegere sneeuw) noemen, en welke, de kommen in de hooggebergten vullende, Firnvelden of Firnmeren vormen. Door eigen zwaarte en door voortdurenden toevoer zakt de Firn door de openingen in deze bekkens naar omlaag, smelt en befrist beurtelings bij de daling onder den invloed der zon en van de schaduw, en verandert daardoor in gletscher (*glacies* of *ijs*) ijs. Geheele ijsstromingen ontstaan door de dalende Firn. Deze stroomingen verbreedten of vernauwen zich, naar mate haar stroomdal wijder, of wel enger en steiler wordt, vormen ijsvallen bij snel verval van het stroomdal, en vormen daarbij ijsblokken, ijspyramiden en ijsnaalden. De verbreding van het stroomdal deelt vaak de stroomende massa, en doet gletscherspletten ontstaan. De daarin gevallen sneeuw verandert weldra in een wit, ondoorschijnend ijs, dat met doffe strepen tusschen het azuurblauwe, doorschijnende ijs heenloopt. Ontmoeten de gletscherstromen elkaar, dan vereenigen zij zich tot één grooten stroom. Zulk een vereeniging laat haar spoor achter op den gletscher in de wallen van slijk, steengruis en moreenen of steenblokken, die men daarop aantreft. De moreenen bestaan uit verweerd gesteente, dat van de wanden van het stroomdal op den gletscher rolt en het versmelten van het bovenste ijs van den gletscher verhindert. Bij een enkelvoudigen gletscher vindt men dus slechts aan de zijden moreenen; bestaat de gletscher echter uit de vereeniging van meerdere stroomen, dan treft men natuurlijk ook midden-moreenen aan. Een deel der moreenen daalt vaak tot op den bodem der gletschers, en vormt daar de grondmoreenen, welke sporen men vaak duizenden jaren daarna nog vindt, als onder den invloed van de warmte de gletscher reeds verdwenen is. Aan het benedeneinde van den gletscher, de gletschertong, treft men in den regel een ijsgewelf of ijspoort aan, waaruit een troebel water (de gletschermelk) stroomt, waarom de meegevoerde steenmassa zich in halvemaan-vorm groepeerd.

Als een wild, rotsachtig landschap, zonder boom of struik, hier en daar met een bruinachtig groen gras bedekt, doet de gletscher zich aan den oppervlakkigen beschouwer voor. Naakte, veelvormige rotsblokken verheffen de toppen naar den hemel en daartusschen heeft zich het eeuwige ijs vastgezet. De witte nevel, die over de ijsvelden hangt, belet het vergezicht. Onder het kabbelen van de beekjes, die de zonnegloed uit den gletscher te voorschijn roept, schuift de blauwachtig groene ijsmassa zich langzaam voort naar het dal, op haar weg allerlei vormverandering ondergaande, naar het dal.

Zóó is de gletschervorming op de hooggebergten der Alpen, zóó, met weinig onderscheid, moet de lezer ze zich ook in de poolstreken denken, met dit verschil, dat ze hier hun weg naar de zee nemen en daarmede als één landschap vormen. Zware nevelmassa's, die zich tot grauwe wolken verdichten, en de stralen der zon beletten, haar invloed op het ijs te doen gelden, breiden zich daarboven uit; aan den voet ligt daar de blauw-groene zee helder en klaar. Romantisch gevormde ijsbergen stijgen daaruit op, en gunnen het oog, door hun diepe, enge dalen heen, ver in het land te dringen. De rotsen zijn naakt, steil

en door woest gescheurde kloven vaak grillig gevormd, en loodrecht vallen de wanden in zee; slechts hier en daar treft men een groen grasveld aan. Groene en blauwe schemering wisselt zich tusschen de rotsen af. Nu is het, of ze breede, gemakkelijke en goed onderhouden wegen, aan beide zijden met geringe welving naar beneden hangend, den reiziger bieden, die zich langs hun helling bewegen wil; dan stijgen ze in steile terrassen omhoog, waarvan de wallen met groenachtige zuilen en ornamenten versierd zijn. Verblindend witte firnvelden rusten op de wallen, waaruit dan weer nieuwe rotstakken als torens verrijzen. Op hun kruinen glanst en flikkert de zon, en daar beneden dompelen ze den kristallen voet in de zee, als de glazen bergen uit onze sprookjes.

Niets verbreekt de stilte, en de zeevaarder, die deze streken nadert, meent, dat hij zich in een betooverde wereld bevindt. Nauwelijks scheert daar nu en dan een enkele zeemeeuw over den spiegel, of een eenzame raaf steekt als een zwart punt tegen de verblindende ijsmassa af. De nieuwsgierigheid drijft hem zijn schip al nader en nader te sturen. Nu doet zich een zacht geruisch, straks een verwijderd donderen hooren, door het smelten en neerstorten van het ijs veroorzaakt. Eindelijk is hij aan den voet van den ijsberg genaderd, naar het schijnt, doch de blauwe schijn, welken hij in het water ontdekt, zegt hem, dat hij reeds over dien voet zich beweegt. Witte banden als de sluiers der zeenimfen trekken hun banen onder en terzijde van het schip, de zee wordt al lichter van kleur, zoo eindelijk bijna melkwit. Hij staart met ontzag op den ijsreus, aan welks voet gewelfde openingen hem den blik binnen in den gletscher gunnen, als in een verheven dom, openingen, waardoor zijn schip naar binnen zeilen en waarin het zich wenden en keeren kan. Een waar geestenpaleis! Maar terwijl hij daar, aan geen kwaad denkend, zich aan het verheven schouwspel, van welks pracht hij nimmer de gelijke zag, overgeeft en bijna zich zou laten verleiden, een der helen binnen te zeilen, jaagt hem een ijzingwekkend verschijnsel den schrik in het bloed. Schuimend en sissend begint het water aan den voet van den gletscher te borrelen, alsof het plotseling door onderaardsch vuur aan het koken was gebracht. Het bruiet omhoog, en het geraas groeit tot een gerommel als van donder. Zware blokken ijs komen uit de schuimende diepte te voorschijn, en worden al krakend op de golven nu hier dan daarheen gewiegd, en al wilder wordt de chaos. Daar stijgt iets omhoog uit het midden van den bewogen schoot; een witte reuzengestalte heft zich op, al hooger en hooger. 't Is een zware ijsmassa, die zich van den gletscher heeft losgemaakt en die zich nu onder het woeste gebruis, van de zee aan haar oppervlakte om en om wentelt, nu op deze, dan op gene zijde, waarbij het jonggeboren monster een breede waterschoof als voor zich uitblaast. Eindelijk komt alles weer in evenwicht, het geraas houdt op, de zee wordt allengs rustig, de spiegel effent zich en het dondergerommel sterft weg in de verte. De zeelieden, die op hun wiegelend schip getuigen waren van het tooneel, en God danken, dat zij er met den blooten schrik en heelhuids afgekomen zijn, wagen het, zij het dan ook niet al te dicht, het jongste kind van den gletscher, of diens „kalf,” zooals de bewoners der poolstreken het noemen, te naderen om het te bezien. Dáár ligt de zwemmende ijsberg vóór hen, gereed, om bij de volgende hooge zee, zijn wieg en zijn moeder te verlaten en de wereld in te gaan, naar Zuidelijke streken. Langzamerhand voegt hij zich bij zijn makkers, die aan den ingang van de fjord op een schoone gelegenheid wachten om met een gunstige strooming door de volle zee naar het Zuiden te wentelen. De ijsvloot wordt al verder gedreven op de trouwelooze golven, de zon maakt de ijzen toeristen al lichter en effener, en — ver van hun vaderland smelten zij weg in de eindelooze zee. Wie zal ze weervinden? Is het niet, als in een sprookje, of plotseling een kristallen paleis van den eenen of anderen boezen geest uit de diepte opdook en straks weer verdween?

„Jawel, dokter, en wel een met een paar sterke armen. Ik ben de schoenmaker Nelis van Houten uit Ilmendorp.”

Nu kan de reiziger ook den hoofdgletscher meer van nabij beschouwen, die, bij de gletschers der Alpen vergeleken, een ware reus heeten mag. Zij strekken zich van de kust tot het daarvóór gelegen eiland uit, en de zee stroomt daaronder door als onder een smaragden boogbrug. — Heel Groenland schijnt één groote ijswoestijn te zijn, waarvan de gletschers zich als de randgebergten tot in de zee uitstrekken. De zich losscheurende „kalveren” van den gletscher vormen de zoogenaamde ijsbergen, wier eerste verschijning op den schipper denzelfden indruk maakt als de eerste kokospalm in het Zuiden of het opduiken van het Zuiderkruis. Zelfs de ruwste matroos is getroffen, wanneer de drijvende kolossus, door de poolstrooming gedragen, hem langzaam en majestueus nadert. Toch zijn de beschrijvingen en afbeeldingen daarvan vaak overdreven. Gewoonlijk zijn het groote, vormlooze blokken, van boven rond en naar de zijden steil afhellend. Dikwijls ontdekt men daarin enorme holen, poorten en bogen; andere, die reeds langer zwerftocht achter zich hebben, zijn gespleten en gekloofd. De schaduwen wisselen van het teederste hemelsblauw tot het diepste ultramarijn of het zachtste groen. Zulke ijsbergen zijn zeker schoone, doch niet minder gevaarlijke naburen. Een gewerschot is vaak voldoende om een der zuilen van het gevaarte te doen neerstorten, waardoor het evenwicht verbroken wordt, en het geheel dikwijls ineenstort. En wat het geweer niet doet, dat bewerkt somtijds een enkele zonnestraal. Bij zonsondergang, als de temperatuur daalt, bevriest het water, dat van den top afgesmolten werd door de warmte op den dag, tusschen de spleten, waarin het daalde. Dan kraakt en rommelt het hier en ginds op de zee en donderend storten de ijsbergen als gruis in zee. Deze is met gletscherijs als bestrooid, en de schuimende golven verklondigen ver in het rond, dat hier een groote gevallen is!

(Vrij naar het Duitsch van Dr. G. C. Laube.)

P. J. K.

2.

Nelis zong alzoó blijmoedig, niettegenstaande het onaangename weer. Maar eensklaps hield hij stil, midden in een regel. Hij hoorde namelijk een ander geluid, een alles behalve melodieuzen toon. Het klonk wel als het kraken en knarsen van ongesmeerde wielen. Hij bleef staan en luisterde. Het geluid kwam nader. Zou er inderdaad een rijtuig zich met zulk weer op zulk een weg bevinden en dan nog wel zonder lantaarn? Wie zou dat kunnen zijn?

Hij vergiste zich niet. Bij tusschenpoozen als de wind wat alliet, hoorde hij duidelijk, hoe een wagen kreunende voortging. 't Moest zijn op den weg, die hier naar Moerwolde liep. Inderdaad de wagen ging niet gemakkelijk door den modder, die de oneffenheden van den weg bedekte en gelijk maakte, zoodat, zelfs bij een goede lantaarn, de wagensporen niet zichtbaar zouden zijn geweest. De wagen kraakte in zijn voegen. En in dat rijtuig zat een man, die ook knorde, al was 't niet hoorbaar, die in zichzelf de klacht hoorde van een ontevreden, vreugdeloos hart.

„Inderdaad, mijn hond heeft het beter dan ik. Ieder ander mensch kan met zoo'n weer onder dak blijven, als hij 't verkiest, maar als je dokter bent, dan ben je alle-mansknecht. Dag en nacht, vroeg en laat word je er

maar uitgejaagd, en geen mensch vraagt, of het je ook te na gaat. Een dokter moet het maar volhouden, net zoo lang tot hij er bij liggen blijft. En wat dank heb je der voor? Loonen de menschen je 't, dat je al je kracht en je tijd aan ze geeft? Zijn ze 't waard, dat je je voor ze afslooft? 't Mocht wat. Je moet al heel tevree wezen als ze je er geld voor geven. En wat kan mij dat nare geld schelen? 'k Heb er meer van dan ik gebruiken kan.”

De dokter zuchtte diep, als een man, die niet weet waartoe hij werkt en waar hij vreugde kan vinden. Hij stond alleen in de wereld. Met al zijn wetenschap en bekwaamheid, met al zijn moeite en zorg had hij het leven van zijn vrouw en van zijn eenigen zoon niet kunnen redden. Hij had ze beide ten grave moeten brengen, hij, die zoo vele menschen van een vroegtijdigen dood gered had. Was het dan zoo'n wonder, dat hij onverschillig werd aangaande de vreugde en het leed van anderen; dat hij niet deelnemen kon in de blijdschap, die er gesmaakt werd als zijn bekwaamheid een dierbaar leven had behouden en teruggegeven aan den kring, die hem liefhad? Juist bij zulke gelegenheden kwam de bitterheid van zijn ziel in sterke mate op.

Hij was stroef en kortaf in den omgang, zoodat de menschen bang voor hem waren. Maar toch waren ze blij hier in den omtrek, dat een dokter, hij mocht dan knorrig en onvriendelijk zijn, zich hier had gevestigd in deze armoedige en schraal bevolkte landstreek. En knap en trouw was hij, daarover waren allen het eens, en mocht hij mopperen als hij geroepen werd, komen deed hij, daar was geen twijfel aan.

Wat hem bewogen had — hij was immers volstrekt niet jong meer — den veel aangenamer werkkring in de stad te verlaten en hier zulk een moeilijke praktijk te plattelande, en nog wel in zoo'n afgelegen streek op zich te nemen, dat had niemand ooit begrepen. Als hij 't zelf had moeten zeggen, hij had het niet gekund; hij begreep niet, dat zijn ledig hart zoekende was naar iets, dat het zou kunnen vervullen en weer vreugde zou kunnen schenken aan zijn leven. „Moeiten en bezwaren vind ik niets erg,” zoo mijmerde hij verder in de duisternis; „o, de zwaarste arbeid zou me niet zwaar vallen, als ik maar troost kon vinden, of neen, als ik maar vergeten kon. Maar 't gaat hier net als overal; hier krijg ik nog alleen wat meer moeite. En als 'k niet oppas, dan kom ik nu nog in den modder terecht,” zoo besloot hij eensklaps zijn alleenspraak, want op dat oogenblik zonk de wagen aan de eene zij in een kuil weg en begon heel zachtjes en heel mooi over te hellen.

„Gebruik de zweep, kerel, anders blijven we hier vastzitten,” riep de dokter uit zijn hooge mantelkraag.

„Ja, dokter, maar 't zal niet helpen, de weg is hier zoo slecht,” riep de koetsier, die intusschen de zweep krachtig liet knallen.

Het paard toonde zijn goeden wil door een krachtigen ruk, doch dat had alleen ten gevolge, dat de wagen nog verder over zij ging, zoodat de dokter zich vasthouden moest om niet het voorbeeld van zijn koetsier te volgen, die netjes weggleed in den modder.

„Mooie boel hier,” riep de man uit, terwijl hij opstond. „Maar wat moeten we toch beginnen, dokter?”

Ja wat! Hoe zouden ze den wagen weer overend en uit den kuil krijgen? 't Was toch een treurig leven in de wereld, vond de dokter, en allemaal moeite, waar je niks geen plezier van kreeg.

„En natuurlijk is er geen mensch in den omtrek,” bromde de dokter, terwijl hij tevergeefs trachtte behoorlijk van den wagen te komen. „Prettig om in zoo'n weer te voet naar huis te gaan.”

„Dat zal niet noodig wezen, dokter,” klonk opeens een welluidende, krachtige stem in zijn nabijheid. „Als u zoo goed wil wezen om uit den wagen te stappen, — hier is mijn hand, ik zal u helpen, — dan krijgen we samen den wagen wel weer op de been.”

„Zoo, is hier werkelijk een mensch?” vroeg de dokter, terwijl hij rondkeek in de duisternis.